

1. VÝCHOZÍ INFORMACE PRO REALIZACI ZÁCHRANNÉHO PROGRAMU

Výchozí fáze přináší literární rešerši, na základě které můžete navrhnout vlastní záchranný program. Tato část bude mít rozsah 1500 - 2000 slov (bez obrázků a úvodního obsahu). Jejím smyslem není říci, co všechno jste o druhu v literatuře našli (kolik má druh chlupů a zubů, jak se dorozumívá apod.), ale vybrat jen ty nejdůležitější informace zásadní pro navržení a úspěšnost realizace ZP.

1.1. Taxonomie

Pokud je to pro realizaci ZP nutné, uveďte existenci vnitrodruhových jednotek, poddruhů, hybridogenní potenciál druhu (*se kterými druhy a jak často se kříží, zhodnocení rizik tohoto křížení při ochraně druhu, zhodnocení rizik narušení vnitrodruhové variability aj.*).

1.2. Historické a recentní rozšíření, a trendy v rozšíření v ČR i v zahraničí

Popište historické a recentní rozšíření druhu v rámci celého areálu, dále pak současný výskyt a početnost v okolních státech. Zhodnoťte význam území ČR v areálu druhu (*mezní prvky, exklávy, endemické druhy atd.*). Přiložte mapu současného a historického areálu rozšíření. Popište pokles početnosti druhu (kdy k němu došlo, jaká byla jeho rychlost a rozsah). Popište současné trendy v dynamice rozšíření druhu, změny hranic areálu druhu a negativní/pozitivní příčiny těchto změn mající vliv na velikost populace druhu.

1.3. Biologie a ekologie druhu

Uveďte pouze fakta a informace, které u daného druhu souvisejí s plánováním záchranného programu.

Nároky na prostředí - Tento bod musí obsahovat podrobné informace o stanovištních požadavcích druhu. Uveďte, ve kterých typech společenstev má druh optimum, ve kterých společenstvech se dále vyskytuje a ve kterých je schopen dlouhodobě nebo i ojediněle přežívat.

Rozmnožování a životní strategie – U živočichů popište rozmnožování a sociální chování druhu. Uveďte, kdy dochází k dospívání do reprodukčního věku a jaká část populace se podílí na rozmnožování. Je nutno zdůraznit zvláštnosti ekologie daného druhu, které by mohly mít vliv na úspěch ochranných opatření (např. tvorba kolonií, společná tokaniště, péče o mláďata, hierarchie v societě apod.) U rostlin popište ontogenetický vývoj, fenofáze, životní formu a typ strategie v CRS kontinuu. Uveďte kdy a za jakých podmínek dochází ke kvetení, podíl sexuálního a asexuálního rozmnožování, autogamie a allogamie, způsob opylení (*při entomogamii uvést opylovače*), podmínky pro dozrávání diaspor, množství vytvořených diaspor a způsoby jejich šíření, dormance, životnost diaspor. Souhrnně popište podmínky klíčení, uchycení semenáčků a jejich vývoj na stanovišti. Uveďte, zda jde o klonální rostliny, podíl a význam vegetativní reprodukce a její formy.

Potravní ekologie živočichů- Potrava může být limitujícím faktorem rozšíření druhu. Uveďte informace o složení potravy, způsobech jejího získávání, potravních konkurentech a rozdílech na jednotlivých lokalitách.

Pohyb, migrace a demografické parametry - Uveďte, jde-li u sledovaného druhu o pravidelné migrace nebo jen kratší potulky, popište způsoby disperze, významné trasy a období přesunů. Popište také velikost a strukturu teritoria, domovského okrsku, v jakém rozsahu se uplatňuje fidelita, filopatrie apod. Pokud existují znalosti o věkovém složení, poměru pohlaví a dalších populačních charakteristikách, je žádoucí je v tomto bodě rozvést.

Role v ekosystému - Popište, jakou roli má druh v ekosystému, zda přetváří jím obývané prostředí, jaké je jeho postavení v potravní síti, kteří jsou jeho nejvýznamnější predátoři. Pokud se jedná o parazita či hostitele nebo pokud existuje symbiotický vztah s jinými druhy, zdůrazněte tuto skutečnost. Rovněž uveďte, zda jde o klíčový druh (*keystone species*) a za jakých podmínek.

Biotické faktory - Zhodnoťte význam existujících mezidruhových vazeb pro daný druh (herbivoři a paraziti, choroby, mykorrhiza aj.)

1.4. Příčiny ohrožení druhu

Pro přesnou formulaci cílů záchranného programu je nezbytné provést detailní rozbor příčin ohrožení daného druhu (v rámci celého areálu druhu a výskytu v ČR) a vyhodnotit, které problémy je nutné považovat za prioritní v řešení záchranného programu. Pokud je známé působení několika činitelů současně (*synergický efekt*), uveďte tuto skutečnost.

1.5. Statut ochrany na mezinárodní úrovni a v ČR

Uveďte zařazení druhu do Červeného seznamu IUCN - Světového svazu ochrany přírody, do příloh Směrnice č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků a/nebo Směrnice č. 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Popište ochranu druhu podle mezinárodních úmluv. Uveďte souhrnně statut ochrany v ostatních zemích s jeho výskytem. Popište formu legislativního zajištění ochrany daného druhu v České republice (zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a vyhláška č. 395/1992 Sb.). Uveďte, zda a v jaké kategorii je daný druh zařazen v Červeném seznamu ČR, případně v Červené knize ČR.

1.6. Dosavadní opatření pro ochranu druhu v zahraničí a v ČR

Popište zda a jakým způsobem je zajištěna územní ochrana daného druhu v zahraničí (národní parky, rezervace, lokality soustavy chráněných území ES Natura 2000 aj.) a v ČR (zvláště chráněná území, přechodně chráněné plochy, a to včetně režimu ochrany plánu péče apod. a jeho časového vymezení) a dále uveďte, která managementová opatření, jež jsou v zahraničí prováděna, napomáhají zlepšit stav biotopů tohoto druhu.

Podrobně popište všechna doposud realizovaná opatření zaměřená na záchranu daného druhu a péči o něj a uveďte jejich výsledky (včetně citace publikací atp.), pokud jsou známy. Pro plánování záchranného programu, programu péče je nezbytné sestavit přehled nejen úspěšných opatření, ale také neúspěšných akcí a opatření, u nichž výsledek není znám. U každého opatření uveďte, kým a kde bylo realizováno a zhodnoťte jeho účinnost.

Existují-li nějaké zkušenosti s chovem daného druhu živočicha v lidské péči a s repatriačními pokusy, podrobně je popište. Pokud možno uveďte pro ČR přehled všech

Osнова pro zpracování záchranného programu vybraného druhu rostliny či živočicha

chovných zařízení, kde je v současnosti daný druh chován. U rostlin uveďte, pokud a kde je druh kultivován nebo uložen v genobance, včetně jejich původu.

U repatričních pokusů uveďte, zda vypouštění (*vysazování*) jedinci pocházeli z volné přírody nebo byli odchováni v zajetí (*vypěstováni v kultuře*) a popište metodiku vypouštění nebo vysazování. Detailně zhodnoťte úspěšnost odchovu, u rostlin pak celkovou úspěšnost kultivace (*procento přežívání jednotlivých vývojových stádií, výčet faktorů způsobujících mortalitu*), U ptáků a savců uveďte, jaké je riziko imprintingu odchovávaných mláďat na chovatele a zda lze tento problém nějak řešit. Uveďte, zda byla při těchto opatřeních sledována genetická struktura, variabilita populace, případně zda došlo k jejímu ovlivnění.

Zhodnoťte úspěšnost repatriace (*procento přežívání vypuštěných, vysazovaných jedinců*) v následujících letech, jejich zapojení do volně žijící (*rostoucí*) populace a účast na reprodukci, výčet faktorů způsobujících mortalitu vypuštěných (*vysazovaných*) jedinců.

2. CÍLE ZÁCHRANNÉHO PROGRAMU

Cíle musí být jasně definované a musí být hodnotitelné. Tj. vágní cíl "zvýšení počtu populací" nelze vyhodnotit. Musíte v takové případě definovat kolik nových populací, o kolika jedincích, kde a v jakém časovém horizontu vytvoříte, apod. Buďte co nejvíce konkrétní.

Stanovte dlouhodobé cíle záchranného programu, které shrňte do krátkých, jasně formulovaných bodů. Specifikujte jasné, měřitelné cíle, kterých má být dosaženo v průběhu realizace záchranného programu a které přispějí k takovému zlepšení stavu druhu, jež odvrátí jeho vymizení nebo zastaví degradaci populace/í a umožní další existenci druhu bez nutnosti cílené podpory (*např. zvýšení celkové početnosti populace na 5000 jedinců, zvětšení rozlohy areálu o 30 %, založení pěti nových populací, které budou schopny samovolné reprodukce, ověřené nejméně 5 let po sobě apod.*). Uvedené cíle mohou být kombinovány, např. *zvýšení celkového počtu jedinců druhu v ČR na 3500 a současně založení dvou nových metapopulací, které budou schopny samovolné reprodukce, ověřené nejméně 5 let po sobě*. Dlouhodobé cíle jsou celkové cíle záchranného programu, po jejich naplnění bude záchranný program ukončen.

Dále stanovte střednědobé cíle (cíle hlavních opatření jež mají být realizována atp.) záchranného programu na danou etapu realizace programu (5-10 let), které povedou k naplňování dlouhodobého cíle/ů. Naplňování střednědobých cílů a jejich efekt ve vztahu k dosažení dlouhodobého cíle/ů bude v pětiletém intervalu vyhodnoceno (*hodnocení na základě výsledků výzkumu, monitoringu a realizace jednotlivých typů opatření navržených v plánu opatření*) a střednědobé cíle budou dle potřeby aktualizovány.

Krátkodobé cíle budou stanovovány v rámci realizačních projektů (jedno až dvou letých).

3. PLÁN OPATŘENÍ ZÁCHRANNÉHO PROGRAMU A PROGRAMU PÉČE

V této části jsou všechny kapitoly důležité a měli byste je adekvátně naplnit. Doporučuje si vybrat nějaké konkrétní území (např. maloplošné území, malé povodí) a v něm plán realizovat. Tato část bude mít rozsah 1500 - 2000 slov (bez seznamu literatury).

Každé opatření uvedené v následujících subkapitolách bude členěno na části Motivace (*zdůvodnění*) a Náplň opatření. V části Motivace bude zdůvodněno proč se dané opatření navrhuje a v části Náplň opatření bude uvedena jeho stručná specifikace. Souhrnný výčet všech navržených opatření uveďte formou tabulky v „Plánu realizace“ (bod č. 4 osnovy).

3.1. Péče o biotop

Vzhledem k tomu, že péče o biotop ve většině případů řeší ochranu daného druhu nejúčinněji, je třeba této skupině opatření věnovat maximální pozornost. Jednotlivá opatření formulujte jako samostatné body. Z formulace opatření musí být patrný způsob jeho provádění, časové souvislosti (*např. zda předchází či navazuje na jiné opatření, jaká je jeho periodičita*), důvody proč je nutné jej realizovat.

3.2. Péče o druh

V tomto bodu uveďte, která opatření týkající se vlastní péče o druh budou realizována v průběhu jednotlivých etap záchranného programu. U živočichů se jedná např. o vypouštění, příkrmování, podpora reprodukce, kontrola chorob, omezení rušení, hlídání hnízd apod., u rostlin pak o opatření *in situ* (*např. ochrana před škůdci a býložravci*), záchranu druhu *ex situ* (*záchranná kultivace, genobanka*), záchranu *in vitro* a repatriace. U každého opatření uveďte jeho lokalizaci a způsob, jakým bude prováděno. V případě zásahů, u nichž existuje riziko narušení genofondu druhu (*repatriace, podpora reprodukce, resp. ex-situ opatření a vysazování atp.*) popište a zhodnoťte možná rizika a uveďte, v kterých případech je nutné provést genetickou analýzu nebo přijmout opatření k zamezení ovlivnění genofondu a popište potřebné metody k jeho dosažení.

3.3. Monitoring

Navrhněte systém monitoringu stavu populace (*mateřské, případně i nově vzniklých*) a uveďte, jakým způsobem bude monitoring záchranného programu nebo programu péče probíhat a v jakých časových intervalech ve vztahu k jednotlivým etapám programu.

3.4. Výzkum

Uveďte, které chybějící údaje o bionomii druhu je nutno doplnit a upřesněte jak tyto informace přispějí k naplnění cílů záchranných programů, programů péče. Popište za jakým účelem bude výzkum formou jednotlivých typů studií probíhat a co od něj na základě analýzy doposud známých skutečností lze očekávat.

3.5. Výchova a osvěta

Naplánujte způsob osvěty a vzdělávání (*formou prezentace na internetu, článků, přednášek, tisku letáků, reportáží, dokumentárních filmů atp.*), zejména s cílem oslovit příslušné zájmové skupiny. Zvažte, zda bude vhodné všechny plánované kroky šířeji medializovat.

4. PLÁN REALIZACE

Formou tabulky uveďte souhrnný výčet všech opatření a pro každé z nich uveďte: 1) jeho prioritu, 2) termín realizace (průběžně po celou dobu trvání projektu, 1. rok. 2. rok atd.), 3) informaci, zda se jedná o jednorázové či opakované opatření (každoročně, opakovaně, jednorázově), 4) informaci, zda opatření navazuje nebo předchází jinému plánované opatření a 5) v poznámce uveďte upřesňující údaje (např. bližší specifikaci intenzity nebo způsobu provedení).

5. LITERATURA

Uveďte v textu citované literární zdroje a případné další prameny (*internetové adresy apod.*).